

Handleiding

Cito Volgsysteem

Primair en speciaal onderwijs

Spelling 3.0

Groep 3

Colofon

Illustraties opgavenboekje: Jolet Leenhouts

© Cito B.V. Arnhem (2014) | 1e druk

Niets uit dit werk mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Cito worden openbaar gemaakt en/of verveelvoudigd door middel van druk, fotokopie, scanning, computersoftware of andere elektronische verveelvoudiging of openbaarmaking, microfilm, geluidskopie, film- of videokopie of op welke wijze dan ook.

Het is scholen die deze uitgave hebben aangeschaft toegestaan de antwoordbladen, de analyseformulieren, het groepsrapport, de leerlingrapporten en het groepsoverzicht zonder voorafgaande toestemming te vermenigvuldigen voor gebruik binnen het eigen onderwijs.

2 De toetsen afnemen

In dit hoofdstuk leest u wanneer en hoe u de toetsen afneemt. U vindt informatie over de keuzes die u maakt voordat u de toetsen afneemt. Ook krijgt u algemene instructies voor het voorbereiden van de afname en introduceren we de afnamekaart met alle aanwijzingen die u nodig heeft tijdens de toetsafname.

Begrippen

Voorbeeldopgaven: Opgaven die zijn bedoeld om de leerling te laten oefenen met de opgavenvorm die in de toets voorkomt. Het gaat om het oefenen van de toetsvorm, niet om het oefenen van de toetsinhoud.

2.1 Afnameschema en inhoud toetsen

Afnameschema

U neemt de toetsen Spelling halverwege en aan het eind van het schooljaar af. In tabel 1 staat het afnameschema. In de aangegeven perioden kunt u kiezen op welke dagen (of dagdelen) u de toetsen afneemt. Ons advies is om de toetsen verspreid over twee dagen af te nemen. Het is namelijk belangrijk dat de leerlingen de hele toets geconcentreerd kunnen maken. Omdat elke toets uit twee taken bestaat, kunt u de eerste dag taak 1 en de tweede dag taak 2 afnemen. Als u er toch voor kiest om beide taken op één dag af te nemen, zorg dan voor een pauze tussen beide taken. U kunt dan bijvoorbeeld taak 1 in de ochtend afnemen en taak 2 na de middagpauze.

Tabel 1 Afnameschema voor de toetsen M3 en E3*

Afnamemoment	Periode	Dagdeel	Toets
Medio groep 3	half januari tot half februari	1	M3 taak 1
		2	M3 taak 2
Eind groep 3	juni	1	E3 taak 1
		2	E3 taak 2

* Bij leerlingen die werken op hun eigen niveau neemt u eveneens op de genoemde afnamemomenten een toets af. U kunt hen een toets op maat aanbieden, zoals op afnamemoment eind groep 3 de toets M3E3.

Om de resultaten van uw leerlingen te kunnen vergelijken met die van andere leerlingen uit het land is het belangrijk dat u zich houdt aan de vermelde toetsperioden (half januari tot half februari en juni). Als u afwijkt van deze afnamemomenten, verliezen de normeringsgegevens I tot en met V en A tot en met E hun geldigheid.

Let op: Ook bij afname van andere toetsen, zoals de tussentoets M3E3, hanteert u de voorgeschreven afnamemomenten medio en eind groep 3. Wanneer u op andere momenten in het jaar toetsen afneemt, kunt u géén vaardigheidsniveau vaststellen.

Als indicatie voor de afnameduur houdt u 30 minuten per taak aan. Dit is inclusief instructie. De taken worden klassikaal afgenomen. U geeft de leerlingen de tijd die ze nodig hebben om een dicteewoord op te schrijven vóórdat u de volgende opgave aanbiedt.

Inhoud papieren toetsen

De toetsen voor groep 3 bevatten 40 opgaven, die verdeeld zijn over twee taken. Bij de toets M3 werken de leerlingen in een opgavenboekje. Bij de toets M3E3 en E3 werken de leerlingen op een antwoordblad.

De toets M3 bestaat uit opgaven woorddictee. De leerling bekijkt in het opgavenboekje het plaatje bij de opgave, terwijl de leerkracht het betreffende dicteewoord voorleest. De leerling schrijft het dicteewoord op naast het plaatje.

De toetsen M3E3 en E3 bestaan uit opgaven zinsdictee. De leerkracht leest een zin voor. Dan leest de leerkracht één woord uit de zin opnieuw voor: dat is het woord dat de leerlingen opschrijven op de schrijflijtjes van het antwoordblad.

De dictees beginnen bij beide taken met één voorbeeldopgave. Deze voorbeeldopgave maakt u met de leerlingen direct voorafgaand aan de toetsafname.

Inhoud digitale toetsen

De digitale toetsen bevatten evenveel taken en opgaven als de papieren versie. Wanneer de leerling de toets digitaal maakt, leest de computer de opgaven voor. De leerling ziet bij de toets M3 het plaatje op het scherm. Rechts van de afbeelding staat een lijn. Bij de toetsen M3E3 en E3 ziet de leerling alleen een lijn in het midden van het beeld. Zodra het dicteewoord is voorgelezen knippert de cursor op de lijn. Daarna kan de leerling het dicteewoord intikken.

Als de leerling de opgave nog een keer wil horen, klikt hij op het oortje (rechtsboven in beeld). Hij kan de opgave onbeperkt herhalen. In alle digitale toetsen voor groep 3 staat een knop met 'gum' onder de lijn. Deze knop kan de leerling gebruiken om het woord te verbeteren. Door op deze knop te klikken wordt per letter 'gegumd'. De leerling kan ook gebruik maken van de knop 'backspace' op het toetsenbord om het antwoord aan te passen.

Een leerling moet minimaal twee letters intikken vóór hij verder kan gaan naar de volgende opgave. Het is dus niet mogelijk om een opgave over te slaan. Aan het einde van de taak verschijnt een overzichtsscherm. Hierop worden alle woorden getoond die de leerling heeft ingetikt. Als de leerling denkt dat hij een fout heeft gemaakt, kan hij het antwoord nu nog verbeteren. Na de afname worden de toetsresultaten automatisch verwerkt tot een vaardigheidsscore.

Kennismakingsboekje

Voor leerlingen die extra oefening nodig hebben om vertrouwd te raken met de gebruikte opgavenvorm kunt u een kennismakingsboekje voor groep 3 aanschaffen. In dit boekje staan meerdere voorbeelden van de soorten opgaven in de toetsen Spelling voor groep 3. Het boekje bevat acht opgaven voor de toets M3 en acht opgaven voor de toets E3. Deze opgaven kunt u de leerlingen bijvoorbeeld in de week voorafgaand aan de toets voorleggen. Het kennismakingsboekje bevat ook voorbeeldopgaven voor toetsen van andere leergebieden.

2.2 Keuzes voorafgaand aan de toets

Voordat u de toets afneemt, maakt u een aantal keuzes over de manier waarop u dat gaat doen. We lichten hier toe welke opties u heeft.

Keuze 1: Papier of digitaal?

Er is zowel een papieren versie als een digitale variant van de toetsen beschikbaar¹.

De papieren en digitale toetsen van een bepaald afnamemoment zijn uitwisselbaar. Dat betekent dat u op een afnamemoment zelf kunt kiezen of uw leerlingen de papieren of de digitale variant van de toetsen maken. De keuze heeft geen invloed op het volgen van de ontwikkeling van de vaardigheid van uw leerlingen.

Omdat de scores op de papieren en digitale toetsen wel uitwisselbaar maar niet identiek zijn, kunt u niet halverwege de toetsafname (na taak 1) wisselen van afnameprocedure. Het is dus niet mogelijk om bijvoorbeeld taak 1 klassikaal op papier af te nemen en de leerlingen daarna taak 2 op de computer te laten doen, of andersom. U kunt wel de ene leerling de hele toets op papier laten maken en de andere leerling de hele toets digitaal. Vervolgens kunt u de vaardigheidsscores van deze leerlingen onderling vergelijken.

Bij de keuze voor de afname van ofwel de papieren ofwel de digitale toets kunnen verschillende overwegingen een rol spelen. Sommige daarvan zijn praktisch van aard (bijvoorbeeld de aanwezigheid van voldoende computers) en sommige meer inhoudelijk. Een voorbeeld: in de papieren toetsen schrijven de leerlingen de woorden op, in de digitale toetsen typen de leerlingen de woorden in. Om dat laatste goed te kunnen doen, moeten de leerlingen bekend zijn met de letters op het toetsenbord. Het is daarbij niet zozeer van belang dat ze de letters snel weten te vinden (er is geen tijdsdruk bij de toetsafname, dus een leerling kan rustig even zoeken naar een bepaalde letter). Maar het is wel belangrijk dat ze weten dat op het toetsenbord hoofdletters staan in plaats van kleine letters (ze moeten dus weten dat de I de hoofdletter i is en niet de kleine l (die staat onder hoofdletter L)).

Het voordeel voor de leerling bij een digitale toets is dat hij één opgave per scherm krijgt aangeboden en de toets in zijn eigen tempo kan maken. Het voordeel voor u is dat de computer de antwoorden nakijkt.

Keuze 2: Wie neemt de toets af?

Het is de bedoeling dat de groepsleerkracht of intern begeleider de toetsen afneemt. Belangrijk is dat u zich ruim voor de afname grondig voorbereidt: zorg dat u de handleiding heeft gelezen en de opgaven heeft doorgelezen of de digitale toets heeft bekeken.

Keuze 3: Klassikale of individuele afname?

De papieren toetsen Spelling neemt u in principe klassikaal af, maar het kan ook individueel. Omdat u tijdens de afname een actieve rol speelt (u leest de opgaven voor), bespaart het u veel tijd als u de toets klassikaal afneemt. Het is voorstelbaar dat u ervoor kiest de toets individueel af te nemen bij leerlingen met concentratieproblemen en leerlingen die langzamer dan gemiddeld werken (zie keuze 4). Belangrijk is dat u zich ook bij een individuele afname aan de afname-instructies houdt. Bij een individuele afname heeft de digitale toets de voorkeur. De leerling kan deze toets maken, terwijl u met de rest van de klas verder werkt.

Keuze 4: Toetsen op maat?

De toetsen Spelling voor groep 3 zijn in eerste instantie ontwikkeld voor leerlingen die zich in een normaal tempo ontwikkelen. Voor leerlingen die zich minder snel ontwikkelen dan

1 Vanaf januari 2016 zijn de digitale toetsen voor groep 3 beschikbaar.

gemiddeld kiest u een toets die past bij het niveau van de leerling. U kijkt in dit geval niet naar het aantal jaren onderwijs dat de leerling gevolgd heeft of naar de jaargroep waar hij op dat moment in zit. Dat kan betekenen dat u besluit om in januari de toets Spelling M3 niet voor te leggen aan leerlingen van wie u vermoedt dat ze er nog niet aan toe zijn. Eind groep 3 kunt u besluiten deze leerlingen de toets M3 of M3E3 voor te leggen. Dit heet 'toetsen op maat'.

De toets M3E3 zit qua moeilijkheid tussen M3 en E3 in.

In bijlage 2 staat uitgelegd hoe u een toets kiest die past bij het niveau van de leerling. Door te 'toetsen op maat' meet u op de meest betrouwbare manier de vaardigheid van elke leerling. Ook voor de leerling is het prettig: hij maakt immers een toets die past bij zijn niveau. In de hoofdstukken 3 en 4 leest u op welke manier de resultaten van deze leerlingen toch te vergelijken zijn met die van leeftijdgenoten. Hetzelfde geldt voor leerlingen die zich sneller ontwikkelen dan gemiddeld: u kunt overwegen deze leerlingen de toets voor te leggen van een volgend moment (de toets E3 afnemen medio groep 3).

Keuze 5: Extra aanpassingen doen?

Het is belangrijk dat u zich bij de afname van de toetsen aan de afname-instructies houdt.

De volgende aanpassingen zijn wel toegestaan.

- Het vervangen van een persoonsnaam door een andere persoonsnaam in de dicteezinnen. Dit is de enige toegestane aanpassing aan de dicteezinnen. Dit doet u bijvoorbeeld wanneer u een leerling in de klas heeft met de betreffende persoonsnaam; mogelijk leidt dit uw leerlingen af tijdens de afname.
- Het gebruiken van antwoordbladen waarop de voor uw leerlingen bekende schrijflijntjes staan. Hiervoor kunt u kiezen als uw leerlingen gewend zijn aan andere schrijflijntjes dan de schrijflijntjes in de toets M3E3 en E3. Wij raden deze aanpassing af bij de toets M3. Bij deze toets is het noodzakelijk dat de leerlingen het plaatje bij het dicteewoord zien. Het kan erg verwarrend zijn voor leerlingen om voortdurend te moeten switchen tussen het opgavenboekje (waarin het plaatje staat) en het antwoordblad. Als de leerlingen zonder het opgavenboekje werken, dan zijn hun resultaten niet meer te vergelijken met de resultaten van de leerlingen uit de normgroep.
- Bij de digitale toetsen mag een leerling gebruikmaken van een aangepast toetsenbord. Dit toetsenbord mag echter géén tweeklanken bevatten. Het correct kunnen schrijven van tweeklanken is juist een onderdeel van spelling. Het gebruik van een toetsenbord waarop geen hoofdletters maar kleine letters staan, is wel toegestaan.

Er is nog een aantal aanpassingen dat u kunt doen bij bepaalde leerlingen. Om welke leerlingen en aanpassingen het gaat, staat in tabel 2.

Tabel 2 Toegestane aanpassingen aan afnamecondities

Situatie	Aanpassing	Toelichting
De leerling heeft een beperkte aandachts-spanne en/of moeite zich te concentreren	Afname digitale toets of individuele afname	Over het algemeen kunnen leerlingen zich beter concentreren als ze op de computer of individueel werken. Bovendien is er bij de digitale toets steeds maar één opgave tegelijkertijd in beeld.
	Extra pauzes inlassen en het opdelen van een taak in twee delen	Het inlassen van een pauze en het opdelen van een taak in twee delen is toegestaan, mits de leerling in de pauze geen informatie kan nazoeken. Het is wel belangrijk hiervan een aantekening te maken op het leerlingoverzicht. U moet zich er namelijk van bewust zijn dat de toets genormeerd is in de situatie dat de toets niet is afgebroken. Wanneer u hiervan afwijkt, hebben de vergelijkingsgegevens minder geldigheid. Dit bemoeilijkt de interpretatie van de toetsresultaten.
	Gebruikmaken van afdekladen	Een afdeklad is bedoeld om in het opgavenboekje het gedeelte van de bladzijde dat nog niet aan de orde is te bedekken.
De leerling werkt langzamer dan gemiddeld	Digitale of individuele afname	Wanneer de leerling veel langzamer is dan de rest van de groep, is het aan te raden de toets digitaal af te nemen. Zo kan de leerling zelf bepalen wanneer hij naar de volgende opgave gaat en bij welke opgaven hij het woord of de zin nogmaals wil horen. Een andere optie is een individuele afname van de papieren versie. Ook hierbij kan de leerling zijn eigen tempo bepalen zonder de groep op te houden.
De leerling heeft gehoorproblemen	Bij tijdelijke gehoorproblemen stelt u de toetsafname uit tot de leerling weer goed hoort	U kunt op een later moment de toets alsnog afnemen. Valt deze afname buiten de gestelde afnameperiode dan verliezen de normeringsgegevens I t/m V en A t/m E hun geldigheid.
	Hanteer bij blijvende gehoorproblemen de richtlijnen voor het toetsen van doof-functionerende en slechthorende leerlingen	Cito heeft in samenwerking met Siméa specifieke richtlijnen opgesteld voor het toetsen van doof-functionerende en slechthorende leerlingen. Deze vindt u op de website van Cito.
De leerling heeft visusproblemen	Afname van versie voor slechtziende leerlingen	Indien de leerling een cluster 1-indicatie heeft, kunt u gebruikmaken van aangepaste antwoordbladen voor slechtziende leerlingen. Brailleleerlingen kunnen de woorden intypen op de computer.
	Bij M3: afname van vergrote versie	De standaardvergroting die gebruikt wordt, is van A4 naar A3 (141%).
De leerling heeft behoefte aan voorspelbaarheid	Voorbeeldopgaven en kennismakingsboekje doorlopen	Elk taak start met een voorbeeldopgave. Dit is voor de meeste leerlingen voldoende om vertrouwd te raken met de opgavenvorm. Indien de leerling er behoefte aan heeft, kunt u voorafgaand aan de toets de voorbeeldopgaven voor Spelling in het kennismakingsboekje doorlopen. Ook kunt u vertellen uit hoeveel opgaven de toets bestaat en wanneer deze afgenomen zal worden.
De leerling heeft (bijvoorbeeld door motorische problemen) moeite met schrijven	Afname digitale toets	Bij de digitale toets kan de leerling de antwoorden op het toetsenbord intypen.

2.3 Afname-instructies voor de toetsmomenten medio 3 en einde 3

Wat heeft u nodig?

In tabel 3 ziet u wat u en de leerlingen nodig hebben bij een toetsafname. Voor de leerkracht zijn er losse afnamekaarten voor de papieren afname. Hierop staan alle specifieke afname-instructies en de dictee-opgaven. De afnamekaarten, een exemplaar van het opgavenboekje M3 en de antwoordbladen voor M3E3 en E3 vindt u achter het tabblad 'Toetsmateriaal' in deze leerkrachtmap.

De opgavenboekjes M3 zijn los bij Cito te bestellen. De antwoordbladen van M3E3 en E3 kunt u kopiëren. Deze zijn niet los te bestellen.

Tabel 3 Benodigheden bij de papieren en digitale toetsafname Spelling groep 3

Leerkracht	Leerling
Papieren afname: Afnamekaarten (hierop staan de afname-instructies en de dictee-opgaven)	Papieren afname: - Opgavenboekje M3 of Antwoordblad M3E3 of E3 - Potlood en gum of pen
Digitale afname: Handleiding	Digitale afname: - Computer - Hoofdtelefoon

Het is van groot belang dat alle leerlingen de toets zoveel mogelijk onder dezelfde omstandigheden maken. Alleen dan kunt u de resultaten van uw leerlingen vergelijken met die van leeftijdgenoten in het land. Houd u zich daarom strikt aan de afname-instructies. Ook voor een soepel verloop van de toetsafname zijn de afname-instructies belangrijk.

Welke praktische zaken regelt u?

Voordat u de toets gaat afnemen, is het belangrijk dat u de volgende zaken regelt:

Papieren afname

- Lees de afname-instructies op de afnamekaart vóór het afnemen van de toets goed door, zodat de procedure u vertrouwd is als u de toets gaat afnemen.
- Zorg dat alle leerlingen een potlood en gum of pen hebben klaarliggen.

Digitale afname

- Zorg dat de toetsen zijn geïnstalleerd op de computer. Als u de leerkrachtmap Spelling 3.0 voor groep 3 heeft aangeschaft, heeft u toegang tot Cito Portal (<http://portal.cito.nl>). Daar kunt u de toetsen downloaden en vervolgens installeren². U vindt daar ook een uitgebreide installatiehandleiding.
- Plan via het Computerprogramma LOVS voor de leerlingen de gewenste toets in. Als uw school niet met dit computerprogramma werkt, kunt u via Cito Portal de gratis basisversie downloaden. Met de basisversie kunt u leerlingen inplannen en na de toetsafname de toetsscore, de vaardigheidsscore en het vaardigheidsniveau/functioneringsniveau opvragen. Om (groepen) leerlingen met het Computerprogramma LOVS te kunnen volgen en om

² Vanaf januari 2016 zijn de digitale toetsen voor groep 3 beschikbaar.

- analyses uit te kunnen voeren heeft u de betaalde versie van het computerprogramma nodig.
- In het Computerprogramma LOVS vindt u onder de knop *Help* een handleiding waarin staat beschreven hoe het inplannen van de toetsen in zijn werk gaat.
- Zorg dat de leerlingen een hoofdtelefoon hebben.

Hoe neemt u de toets af?

Taak 1

Vóór taak 1 staat één voorbeeldopgave. U neemt die door met de leerlingen. Hiervoor vindt u aanwijzingen op de afnamekaart.

Als alle leerlingen de voorbeeldopgave hebben begrepen, begint u met de afname van taak 1. U volgt de aanwijzingen op de afnamekaart.

Tijdens de afname mag u beslist *niet* helpen bij het beantwoorden van de opgaven.

Taak 2

Als de leerlingen taak 1 gemaakt hebben, zijn ze in principe vertrouwd genoeg met de opgaven in de toets. U schat zelf in of het nodig is de voorbeeldopgave van taak 2 te behandelen voor de afname. U kunt dit doen als het bijvoorbeeld langer dan een week geleden is dat taak 1 afgenomen is. De afname van taak 2 vindt op dezelfde manier plaats als die van taak 1.

Op Cito Portal is ook een digitale variant van de voorbeeldopgaven beschikbaar, die u op het digitale schoolbord kunt laten zien.

3 De toetsen nakijken en verwerken

In dit hoofdstuk leest u hoe u de toetsen nakijkt en verwerkt. Na het nakijken van de toets berekent u voor elke leerling de toetsscore en bepaalt u zijn of haar vaardigheidsscore en vaardigheidsniveau. Met deze gegevens kunt u vervolgens rapporten maken. Dit hoofdstuk is met name van toepassing wanneer u de toetsen op papier afneemt. Bij digitale toetsen gebeurt het nakijken en verwerken tot rapportages automatisch door de computer. Meer informatie over de digitale verwerking leest u in de handleiding van het Computerprogramma LOVS.

Begrippen

Functioneringsniveau: Geeft aan met welk niveau van leerlingen in het reguliere basisonderwijs de behaalde toetsscore van de leerling te vergelijken is.

Score-interval: Het score-interval geeft een indicatie van de nauwkeurigheid van de toetsuitslag. Weliswaar is de vaardigheidsscore de best mogelijke benadering van het vaardigheidsniveau van een leerling, maar we kunnen niet uitsluiten dat de werkelijke vaardigheid iets hoger of lager ligt dan de vaardigheidsscore aangeeft. Het score-interval geeft aan hoeveel hoger of lager de vaardigheidsscore kan liggen. Score-interval wordt ook wel betrouwbaarheidsinterval genoemd.

Toetsscore: Het totaal aantal opgaven dat een leerling goed heeft beantwoord.

Vaardigheidsniveau: Vaardigheidsscore omgezet naar de aanduiding I tot en met V of A tot en met E. Zo is te zien hoe de leerling scoort ten opzichte van leeftijdsgenoten.

Vaardigheidsscore: Het aantal goed beantwoorde opgaven bij de ene toets is niet zomaar vergelijkbaar met het aantal goed beantwoorde opgaven bij een andere toets voor dezelfde vaardigheid. De toetsen zijn verschillend in inhoud, lengte en/of moeilijkheidsgraad. Om de prestaties op verschillende toetsen te vergelijken, moet u de toetsscore omzetten naar een score op een onderliggende vaardigheidsschaal: de vaardigheidsscore.

3.1 Het nakijken van de toetsen

Wat heeft u nodig?

Voor het nakijken van de toetsen heeft u de afnamekaart nodig (zie tabblad Toetsmateriaal).

Hoe kijkt u na?

U kijkt van alle leerlingen de opgaven na. Houdt u zich daarbij aan de volgende richtlijnen:

- Gebruik de juiste afnamekaart (M3, M3E3 of E3).
- Vergelijk de antwoorden van de leerling met de woorden op het voorleesblad.
- Het volgende rekent u goed:
 - Woorden met een gespiegelde letter, waarbij er geen andere letter ontstaat. Dit geldt bijvoorbeeld voor de j, g, t. Schrijft een leerling dus de 'g' in het woordje 'brug' gespiegeld, dan rekent u dit goed. De leerling beheerst de letters wel, maar niet de schrijfvaardigheid. Noteer dit wel als aandachtspunt voor de leerling.
 - Woorden met een hoofdletter, of de hoofdletter nu aan het begin, aan het eind of op een andere plek in het woord staat. Ook als het hele woord in hoofdletters is geschreven, rekent u dit goed.
 - Woorden met spaties erin.
- Het volgende rekent u fout:
 - Woorden die anders gespeld zijn dan op het voorleesblad.
 - Overgeslagen opgaven.
 - Woorden met een gespiegelde letter waardoor een foutief geschreven woord ontstaat, bijvoorbeeld 'dril' in plaats van 'bril'. Hier is het namelijk niet duidelijk of dit een schrijfmotorisch spiegelbeeldprobleem betreft of een lettertekenverwisseling.
 - Woorden waarbij de letters van een tweetekensklank zijn omgekeerd, zoals bijvoorbeeld *iu* in plaats van *ui* of *ue* in plaats van *eu*.
- Een woord wordt één keer fout gerekend als het fout gespeld is, ongeacht het aantal fouten dat de leerling in een woord gemaakt heeft.
- Elke keer als een leerling eenzelfde fout weer maakt (bijvoorbeeld de *eu* omgekeerd), wordt dit als aparte fout gerekend. Categoriefouten en fouten in het aanvankelijk schrijven worden dan pas écht zichtbaar.
- Tel vervolgens het aantal goed beantwoorde opgaven van beide taken bij elkaar op. Dit is de *toetsscore*.

3.2 Het verwerken van de toetsresultaten

Om de prestaties van uw leerlingen op de verschillende toetsen te kunnen vergelijken zet u de toetsscore (het aantal goed op de toets) om in een vaardigheidsscore en vaardigheidsniveau. Zo kunt u de prestatie van een leerling vergelijken met zijn eerdere prestaties en zijn ontwikkeling in beeld brengen. Ook kunt u met behulp van vaardigheidsscores en vaardigheidsniveaus de prestaties van een leerling vergelijken met die van andere leerlingen.

Betekenis van de vaardigheidsniveaus

Om de resultaten van leerlingen op de toetsen van het Cito Volgsysteem primair en speciaal onderwijs beter te kunnen interpreteren, hebben we een indeling in vijf niveaugroepen gemaakt. Om te bepalen bij welke toetsscore (ofwel aantal goed) de niveaus I tot en met V of A tot en met E horen, voert Cito normeringsonderzoeken uit. Een representatieve groep leerlingen heeft de toetsen Spelling gemaakt. Op basis van de prestaties van deze leerlingen maken we groepjes. In de niveau-indeling I tot en met V geeft elk niveau 20% van de leerlingen weer. De indeling in niveau A tot en met E is ook een indeling in vijf groepen, maar nu geven A, B en C

ieder 25% van de leerlingen weer. D hoort bij de volgende 15% van de leerlingen en niveau E geeft aan dat de leerling bij de 10% leerlingen met de laagste score behoort (zie figuur 2).

Figuur 2 Indeling en betekenis van de vaardigheidsniveaus I tot en met V en A tot en met E

I – V		A – E	
20% hoogst scorende leerlingen	I 20%	A 25%	25% hoogst scorende leerlingen
20% boven het landelijk gemiddelde	II 20%	B 25%	25% ruim boven tot net boven het landelijk gemiddelde
20% landelijk gemiddelde	III 20%	C 25%	25% net tot ruim onder het landelijk gemiddelde
20% onder het landelijk gemiddelde	IV 20%	D 15%	15% ruim onder het landelijk gemiddelde
20% laagst scorende leerlingen	V 20%	E 10%	10% laagst scorende leerlingen

De indeling I tot en met V is niet strenger dan de indeling A tot en met E, maar de betekenis van de vaardigheidsniveaus is anders. Waar vaardigheidsniveau A staat voor de 25% hoogst scorende leerlingen, staat niveau I voor de 20% hoogst scorende leerlingen. Het voordeel van de niveau-indeling I tot en met V is dat de verschillende niveaugroepen ieder even groot zijn. Daardoor is er sprake van een gemiddelde groep: groep III. Dit in tegenstelling tot de niveau-indeling A tot en met E waar het gemiddelde tussen niveau B en C ligt. Hierbij staat C voor de groep leerlingen (25%) die net onder tot ruim onder het landelijk gemiddelde scoort. Van de C-groep scoren sommige leerlingen dus gemiddeld (hoge C), maar andere zeker niet (lage C).

Digitale verwerking

Bij het verwerken van de toetsresultaten bij een papieren afname kiest u voor een digitale of een handmatige verwerking. Bij een digitale afname verwerkt u de toetsresultaten uiteraard digitaal. De opties voor de digitale verwerking zijn:

- 1 Computerprogramma LOVS: Het computerprogramma rapporteert de vaardigheidsscore, het vaardigheidsniveau en het functioneringsniveau. Als u de toetsen digitaal afneemt, dan gaat dit automatisch. De resultaten van de papieren toetsen voert u zelf in. U kiest daarbij een van de volgende invoermethodes: u voert het aantal goede antwoorden in, u geeft per opgave aan welke goed of fout is beantwoord of u geeft per opgave aan welk antwoord de leerling heeft gegeven. Wanneer u per opgave aangeeft welk antwoord de leerling heeft gegeven, heeft u de meeste analysemogelijkheden. Deze staan beschreven in hoofdstuk 4.
- 2 Ander administratiepakket: Bij andere administratiepakketten dan het Computerprogramma LOVS heeft u in de meeste gevallen alleen de mogelijkheid om het aantal goede antwoorden

in te voeren. Het administratiepakket rapporteert dan de bijbehorende vaardigheidsscore en eventuele andere soorten scores.

Voor meer details over de digitale verwerking verwijzen wij naar de handleiding van het door u gebruikte computerprogramma.

Handmatige verwerking

Met de papieren omzettingstabellen 'Van toetsscore naar vaardigheidsscore en vaardigheidsniveau' bepaalt u handmatig de vaardigheidsscore en het vaardigheidsniveau. Een exemplaar van deze tabellen vindt u in deze leerkrachtmap achter het tabblad Toetsmateriaal. Jaarlijks controleren we of de normering nog klopt en passen we zo nodig de omzettingstabellen aan. Op Cito Portal (<http://portal.cito.nl>) vindt u altijd de meest recente versie van deze tabellen. Dit kunt u zien aan het versienummer.

Hoe bepaalt u handmatig de vaardigheidsscore en het vaardigheidsniveau?

In de omzettingstabel 'Van toetsscore naar vaardigheidsscore en vaardigheidsniveau' zoekt u bij de toetsscore (het aantal goed op de toets) de bijbehorende vaardigheidsscore en het vaardigheidsniveau op. Ook kijkt u naar het score-interval.

Het is van groot belang dat u de juiste tabel kiest bij de juiste toets. Omdat de toetsen verschillen in moeilijkheidsgraad, staat een toetsscore op de toets M3 voor een andere vaardigheidsscore dan dezelfde toetsscore op de toets E3. Zie voor een voorbeeld (met fictieve vaardigheidsscores en fictieve vaardigheidsniveaus) figuur 3.

*Figuur 3 Tabel 'Van toetsscore naar vaardigheidsscore en vaardigheidsniveau' (dit is een voorbeeld; zowel vaardigheidsscores als vaardigheidsniveaus zijn fictief)**

Fragment fictieve tabel toets M3					
Toetsscore	Aantal fout	Vaardigheids-score	Vaardigheids-niveau I t/m V	Vaardigheids-niveau A t/m E	Score-interval
31	9	232	III	C	225 – 237
32	8	234	III	C	227 – 239
33	7	235	III	B	228 – 241
34	6	237	II	B	230 – 243
35	5	238	II	B	232 – 245

Fragment fictieve tabel toets E3					
Toetsscore	Aantal fout	Vaardigheids-score	Vaardigheids-niveau I t/m V	Vaardigheids-niveau A t/m E	Score-interval
31	9	241	III	C	234 – 246
32	8	243	III	B	236 – 248
33	7	244	II	B	237 – 249
34	6	245	II	B	238 – 251
35	5	246	II	B	239 – 252

* Let op: De vaardigheidsscores van de toetsen Spelling 3.0 zijn *niet* vergelijkbaar met de vaardigheidsscores van de oude toetsen Spelling.

Sophie en Ruben hebben allebei een toetsscore van 33 behaald. Sophie heeft toets M3 gemaakt en Ruben toets E3. Uit de omzettingstabellen bij de toetsen (zie figuur 3) blijkt dat een toetsscore van 33 goed bij de toets M3 een vaardigheidsscore van 235 oplevert. Toetsscore 33 bij de toets E3 betekent een vaardigheidsscore van 244. Omdat de opgaven die Ruben gemaakt heeft gemiddeld moeilijker waren dan de opgaven van Sophie, is bij een gelijke toetsscore de vaardigheidsscore van Ruben hoger dan die van Sophie. Ruben heeft een vaardigheidsniveau II, dit wil zeggen dat hij bij de 40% hoogst scorende leerlingen eind groep 3 behoort. Sophie heeft een vaardigheidsniveau III, oftewel zij behoort vergeleken met leerlingen midden groep 3 tot de gemiddelde leerlingen.

Tip

Kijk voor de meest recente omzettingstabellen op Cito Portal.

Waarom een score-interval?

Hoewel de toets zo is samengesteld dat u op basis van de toetsresultaten een goed beeld krijgt van de vaardigheid spelling van een leerling, is het toch altijd mogelijk dat er een zekere onnauwkeurigheid in de meting zit. De werkelijke vaardigheid kan daardoor iets hoger of lager uitvallen. U kunt het vergelijken met het opmeten van de lengte van een tafel, waarbij ook de kans bestaat dat u bij de tweede keer meten een iets andere lengte meet dan de eerste keer.

Een dergelijke onnauwkeurigheid kan bij elke meting optreden en dus ook bij de toetsen Spelling. Het *score-interval* geeft aan wat de mogelijke afwijking naar boven en naar beneden zou kunnen zijn bij de betreffende vaardigheidsscore.

Wanneer de groei van leerlingen veel groter of kleiner is dan u had verwacht, is het raadzaam te kijken naar het score-interval. Wanneer een leerling bijna alle opgaven fout of goed heeft gemaakt, zult u zien dat het score-interval groot is. Dit betekent dat de score (fors) hoger of lager kan uitvallen dan de gegeven vaardigheidsscore. Bij een groot score-interval moet u de score van de leerlingen dus met voorzichtigheid interpreteren. De score is dan geen goede basis voor grote aanpassingen van het onderwijsaanbod. Het is aan te bevelen om op een volgend toetsmoment de leerling een toets voor te leggen die beter past bij zijn niveau. U zult zien dat in dat geval het score-interval kleiner zal zijn. Wanneer de score van de leerling bij deze meer nauwkeurige score nog steeds hoger of lager is dan verwacht, heeft u een goede reden om aanpassing van het onderwijsaanbod en/of perspectief van de leerling te overwegen.

In de omzettingstabellen ziet u bij de scores met een (te) groot score-interval een grijs blokje. Zo herkent u snel wanneer de toets onvoldoende aansloot bij de leerling. Door een volgend toetsmoment een toets te kiezen met meer opgaven op het niveau van de leerling krijgt u een meer nauwkeurige vaardigheidsscore

Hoe bepaalt u het functioneringsniveau?

Op Cito Portal staat ook de omzettingstabel 'Van toetsscore naar vaardigheidsscore en functioneringsniveau'. Het functioneringsniveau geeft aan met welk niveau van een gemiddelde leerling in het reguliere basisonderwijs de vaardigheid van een leerling te vergelijken is. Wanneer een leerling medio groep 3 een functioneringsniveau E3 behaalt, dan wil dat zeggen dat zijn niveau vergelijkbaar is met een gemiddelde leerling aan het eind van groep 3.

Let op: Het functioneringsniveau is bedoeld als indicatie van het niveau van de leerling. Het is niet rechtstreeks te vertalen naar een beheersingsniveau. Op welk niveau een leerling de lesstof beheerst, is immers afhankelijk van het lesaanbod. Wanneer een leerling met functioneringsniveau M4 nog geen lesstof uit groep 4 heeft gehad, betekent dat dat u de stof tot en met midden groep 4 versneld zou kunnen aanbieden. Dat betekent echter niet dat de leerling deze stof zomaar beheerst, uw instructie en bijbehorende oefening blijven onontbeerlijk.

Verwerking van de resultaten van een leerling in uw groep die een andere toets heeft gemaakt

Het kan zijn dat niet alle leerlingen in uw groep dezelfde toets maken. U kijkt de toetsen van alle leerlingen na en bepaalt hun toetsscore. Als u de toetsscore invoert in het Computerprogramma LOVS krijgt u, ook wanneer de leerling een andere toets heeft gemaakt, automatisch een juiste vaardigheidsscore, vaardigheidsniveau en functioneringsniveau.

- Om handmatig de juiste *vaardigheidsscores* te bepalen is het belangrijk erop te letten dat u de juiste omzettingstabel gebruikt. U gebruikt de tabel van de **toets** die u heeft afgenomen.
- Voor het bepalen van de *vaardigheidsniveaus* gebruikt u vervolgens de tabel van het **toetsmoment** waarop de toets is afgenomen. Met deze tabel vergelijkt u de vaardigheidsscore van de leerling met die van zijn groepsgenoten.
- Het bepalen van het *functioneringsniveau* doet u met de tabel van Cito Portal. Deze tabel is onafhankelijk van de toets die de leerling heeft gemaakt en het moment waarop de toets is afgenomen.

Voorbeeld

Jasper heeft eind groep 3 de toets M3E3 gemaakt. Voor het bepalen van zijn vaardigheidsscore gebruikt de leerkracht de tabel van toets M3E3.

Voor het bepalen van Jaspers vaardigheidsniveau gebruikt de leerkracht de tabel van de toets E3. In deze tabel zoekt de leerkracht de vaardigheidsscore van Jasper op en leest op deze regel zijn vaardigheidsniveau af.

Voor meer informatie over de interpretatie van *vaardigheidsscores*, *vaardigheidsniveaus* en *functioneringsniveaus* zie hoofdstuk 4.

3.3 De verschillende rapporten

Als u de vaardigheidsscore en het vaardigheidsniveau van uw leerlingen heeft vastgesteld, kunt u verschillende rapporten maken. Deze rapporten geven u zicht op de toetsresultaten op leerling-, groeps- en schoolniveau en maken het vervolgens mogelijk om deze resultaten te interpreteren. In deze paragraaf bespreken we welke verschillende rapporten u kunt maken. U kunt al deze rapporten digitaal maken, met behulp van het Computerprogramma LOVS of handmatig. Op Cito Portal vindt u rapporten die u zelf kunt printen en vervolgens handmatig kunt invullen.

Voor een toelichting op *hoe* u de rapporten maakt, verwijzen wij naar de handleiding van het Computerprogramma LOVS en, voor het handmatig maken van rapporten, naar de toelichting bij de rapporten op Cito Portal.

De volgende rapporten kunt u voor de toetsen Spelling zowel digitaal als handmatig maken:

- **Leerlingrapport:** Een leerlingrapport geeft de vaardigheid (en de groei) van een leerling op het gebied van spelling weer. Daarbij staat het vaardigheidsniveau (I-V of A-E) en dus het functioneren van de leerling ten opzichte van leeftijdgenoten op een vast afnamemoment, centraal.
- **Alternatief leerlingrapport:** Het alternatief leerlingrapport geeft de vaardigheid (en de groei) van een leerling op het gebied van spelling weer. In dit rapport staat de groei in de tijd centraal. Door de toets te koppelen aan de tijd en niet aan een vast afnamemoment is het alternatief leerlingrapport heel geschikt voor leerlingen die op hun eigen niveau werken.
- **Groepsrapport:** Het groepsrapport geeft voor een groep leerlingen de resultaten weer van één toets op één afnamemoment.
- **Groepsoverzicht:** Het groepsoverzicht geeft een overzicht van de toetsresultaten van één groep leerlingen tijdens hun schoolloopbaan op de basisschool.

Al deze rapporten kunt u maken met het Computerprogramma LOVS. Daarnaast biedt het computerprogramma nog meer mogelijkheden om rapporten voor spelling te maken. Meer informatie vindt u in de handleiding van het Computerprogramma LOVS.

Voor de interpretatie en analyse op groeps- en leerlingniveau zie hoofdstuk 4.

Voor de interpretatie en analyse op schoolniveau zie hoofdstuk 5.